

دانشگاه پیام نور دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته: آموزش محیط زیست

گروه: آموزش محیط زیست

مطالعه نیازهای آموزشی در زمینه محیط زیست برای توسعه پایدار عشایر کوچنده استان تهران

نویسنده : محمد بیرجندی

استاد راهنما: دكتر مريم لاريجاني

استاد مشاور: دكتر مهران فرج الهي

دی ماه ۱۳۹۰

دانشگاه پیام نور استان تهران - واحد ری دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته: آموزش محیط زیست

گروه : آموزش محیط زیست

مطالعه نیازهای آموزشی در زمینه محیط زیست برای توسعه پایدار عشایر کوچنده استان تهران

نویسنده : محمد بیرجندی

استاد راهنما: دكتر مريم لاريجاني

استاد مشاور: دكتر مهران فرج الهي

دی ماه ۱۳۹۰

ساس خالصانه به محضر بستی بخش علیم که به من توانایی و فرصت دانش اندوزی علانمود.

از زحات مدبرانه اساتید کرانقدر سرکار خانم دکتر مریم لاریجانی و جناب آقای دکتر مهران فرج اللهی که در تهیه و ارائه این پایان نامه راهناویاری کر من بودند تشکر می نایم.

تقديم به همه عزيزانم كه اين نوشار را مديون و ممنون ترغيب و تثويق آنها بستم.

چكيده تحقيق:

این تحقیق تحت عنوان مطالعه نیازهای آموزشی جامعه عشایری استان تهران در زمینه محیط زیست وبا هدف تعیین سطح دانش زیست محیطی، مولفه ها،الویت های موضوعی ، شیوه های مناسب ترویج و آموزش محیط زیست،براساس دیدگاه کارشناسی و مشارکت عشایر صورت گرفته است. برای انجام این نیاز سنجی، ۵ سئوال اساسی شامل ۱- سطح دانش عشایرکوچنده درزمینه محیط زیست در چه حدی است؟ ۲- اهمیت شیوه ها ی ترویج و آموزش محیط زیست برای توسعه پایدار عشایر تا چه حد است ؟ ۳- مولفه های کلی آموزش محیط زیست چقدر با مولفه های اصلی زندگی عشایرار تباط دارند ؟ ۴- آموزش موضوعات زیست محیطی چقدر با شیوه زندگی کوچندگی انطباق دارد؟ ۵- نیازبه آموزش محیط زیست، درزیست بوم های عشایراز دیدگاه مسئولین تاچه اندازه است؟ طرح گردید و با توجه به جنبه کاربردی آن ازروش تحقیق توصیفی پیمایشی استفاده و با ابزار پرسش نامه در مقیاس لیکرت اندازه گیری شده است.

جامعه آماری تحقیق از ۲گروه مجزا، شامل خانوار های عشایری (۱۲۹۴خانوار)و کارشناسان مرتبط با امور عشایری (۱۴۰نفر) تشکیل وبا استفاده از جدول مرگان اندازه حجم نمونه ها تعیین و درنمونه گیری از روش تصادفی ساده استفاده گردیده است. پس از جمع آوری اطلاعات ،تجزیه و تحلیل داده های تحقیق در سطح آمار تو صیفی از جداول یک بعدی شامل فراوانی،درصد،درصد حقیقی ودرصد تجمعی وآماره های میانگین،میانه،مد و واریانس استخراج گردیده است.

پس ازجمع بندی و تحلیل جداول آماری یافته های بدست آمده در پاسخ به سئوالات اصلی تحقیق عبارتند از: درخصوص سئوال اول سطح دانش زیست محیطی عشایر کوچنده را درحد کم تا متوسط(۴.۴درصد) و در مورد سئوال دوم اهمیت شیوه های ترویج آموزش محیط زیست رابرای توسعه پایدار در جامعه عشایری زیاد(۶۵درصد) ودررابطه باسئوال سوم ارتباط بین مولفه های دو مقوله راخیلی زیاد(۵.۰درصد) تعیین شده است. یافته های تحقیق درخصوص سئوال چهارم میزان انطباق موضوعات را زیاد(۸۰درصد) و در نهایت درپاسخ به سئوال پنجم،۹۴درصد، نیاز به آموزش های زیست محیطی در جامعه عشایری را کاملا موافق تعیین نموده است.

با یک بررسی دقیق از تلفیق نظرات کارشناسان و عشایراین نتایج بدست آمده است که: "مولفه های آموزش محیط زیست درمناطق عشایری عبارتند از، بهره برداری پایدار از طبیعت (بهبود بهروری مراتع)، حفاظت و قرق مراتع - کوچ صحیح -تولید پاک - توسعه فن آوری های جدیدانرژی" ونیز" الویت های موضوعی آموزش در زمینه محیط زیست شامل، آموزش توسعه مهارتهای دامپروری آموزش تولید گوشت ارگانیک(تامین نهاده های سالم)، آموزش استفاده از تکنولوژی های خورشیدی ، آموزش رعایت زمانبدی کوچ و چرا در مراتع" تعیین ، همچنین" شیوه های مناسب آموزش و ترویج محیط زیست برای محیط های عشایری را شامل،آموزش محیط زیست در ییلاق آموزش محیط زیست در قشلاق - آموزش کاربردی با مشارکت خانوارهاو آموزش به شیوه غیر رسمی با استفاده از رسانه ها" تعیین نموده است.

كليد واژه ها: نياز سنجي، آموزش محيط زيست، عشاير، مولفه، الويت موضوعي، شيوه آموزشي

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: كليات	
۱-۱- مقدمه	۲
۱ - ۲ - بیان مسئله	٣
۱ -۳- ضرورت واهمیت تحقیق	۴
۱ - ۲ - اهداف تحقیق	۵
١-٢-١ هدف كلى	۵
۲-۴-۱ هداف جزئی	۵
۱ -۵- سوالات تحقيق	۶
۱ -۶- قلمرو تحقیق (مکانی و زمانی)	۶
۱ -۷- تعاریف کلی	٧
۱- ۸- تعاریف نظری و عملیاتی	٨
۱-۸-۱ - دانش زیست محیطی	٨
۱- ۸- ۲ - نیاز آموزش <i>ی</i>	٩
۱- ۸-۳-شیوه های آموزش <i>ی</i>	٩
۱- ۸-۴- مولفه های آموزشی	٩

عنوان 	صفحه
۱- ۸-۵-زندگی کوچ نشینی	١.
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق	
مقدمه	١٢
الف :چارچوب نظری تحقیق	17
مراتع	74
ب - پیشینه تحقیق	74
مروری بر تحقیقات مرتبط	74
نیازسنجی استراتژیک	79
نیاز سنجی برنامه	٣.
برنامه کاربردی	٣.
اهداف اصلی اجماع	٣١
نمونه هایی از روشهای فعالیت	٣٢
فصل سوم: روش تحقيق	
۳- ۱ - مقدمه	30
۳-۲-نوع و روش تحقیق	٣۵
۳-۳- جامعه آماری	٣۵

منوان 	صفحه
٢-١ - حجم نمونه	٣۶
۱- ۵- روش نمونه گیری	46
۱-۶- ابزار اندازه گیری	**
۱-۷ ووایی	٣٨
۱- ۸ چایایی پرسش نامه	٣٩
۱- ۹- روشهای آماری	٣٩
۱۰-۱- روش داده پردازی	44
فصل چهارم: یافتههای تحقیق	
قدمه	*1
۱-۱-توصيف مشخصات نمونه	41
۱-۱-۱ پرسشنامه گروه اول	
فصل پنجم: جمع بندی و نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها	
قدمه	171
-۵- سوالات تحقيق	1771
نایج حاصله از نظرات عشایر	177
نایج حاصله از نظرات کارشناسان	144

عنوان	صفحه
تحلیل و تلفیق نتایج ۲ گروه تحقیق(کارشناسان و عشایر)	170
تعیین مولفه های آموزش محیط زیست عشایر	189
تعيين الويت موضوعي آموزش محيط زيست عشاير	189
تعیین روش های ترویج وآموزش محیط زیست عشایر	189
محدودیت ها و تنگنا های تحقیق	187
پیشنهادها	187
ضمائم	147

فهرست جداول

صفحه	عنوان	شماره
		جدول
18	جدول جمعیت عشایر استان در شهرستان ها در ییلاق و قشلاق (سرشماری سال ۱۳۸۷)	1-7
1V	جدول جمعیت عشایر ییلاقی در سنین مختلف از سرشماری سال ۱۳۸۷	Y- Y
19	جدول زیست بومهای عشایر استان تهران (مرکز آمار ایران - سرشماری سال ۱۳۸۷)	٣- ٢
*1	جدول آمارجمعیت ودام عشایراستان تهران براساس مطالعه سامانه بندی سازمان امور عشایر	4- 7
	1279	
**	جدول مراتع عشایری شهرستانها بر اساس مطالعه سامانه بندی ۱۳۷۹	۵-۲
74	جدول مراتع استان تهران ييلاق و قشلاق	<i>9</i> - Y
٣٧	جدول حيطه سئوالات پرسش نامه عشاير	1-4
٣٨	جدول حيطه سئوالات پرسش نامه كارشناسان	۲-۳
44	جدول شماره توزيع فراوانيو درصد افراد مورد مطالعه براساس تعداد دام	1-1-4
44	جدول شماره توزیع فراوانی ودرصد افراد مورد مطالعه براساس میزان مرتع (هکتار)	7-1-4
45	جدول شماره توزيع فراوانى ودرصد افراد مورد مطالعه براساس ميزان سواد	٣- ١- ۴
**	جدول شماره توزيع فراوانى ودرصد افراد مورد مطالعه براساس جنس	4-1-4
* A	حده ل شماره تو زيع في او انه و در صد افي اد مور د مطالعه پر اساس سن	۵-۱-۴

۵۱	جدول سوال ۱: درباره اصل ۵۰ قانون اساسی چقدر می<دانید؟	1-7-4
۵۲	جدول سوال ۲ : چقدر با هفته منابع طبیعی آشنائی دارید؟	Y- Y- F
۵۳	جدول سوال ۳: چقدر با اهداف حفاظت محیط زیست آشنائی دارید؟	٣- ٢- ۴
۵۴	جدول سوال ۴: با مفهوم و تعریف محیط زیست چقدر آشنائی دارید؟	4- 4- 4
۵۵	جدول سوال ۵: درباره مفهوم آلودگی محیط زیست چقدر میدانید؟	۵-۲-۴
۵۶	جدول سوال ۶: درباره مفهوم انفجار جمعیت در محیط زیست چقدر میدانید؟	8-7-4
۵۷	جدول سوال٧: درباره موضوع استاندارد و سلامت محيط زيست چقدر ميدانيد؟	V- Y- Y
۵۸	جدول سوال ۸: درباره بهداشت محیط زیست چقدر می دانید؟	۸- ۲- ۴
۵۹	جدول سوال ٩: درباره پسماند و تولید ضایعات در محیط زیست چقدر می دانید؟	9-7-4
۶۰	جدول سوال ۱۰ : چقدر درباره حیات وحش و تنوع زیستی ؟ شناخت دارید؟	17-4
۶۱	جدول سوال ۱۱: درباره سوختهای فسیلی و اثرات آنها در محیط زیست چقدر میدانید؟	11-7-4
84	جدول سوال ۱۲ : با منابع انرژی تجدیدپذیر در طبیعت چقدر آشنائی دارید؟	17-7-4
۶۳	جدول سوال۱۳: با مفهوم صنعتی شدن و توسعه تکنولوژی درمحیط زیست چه میزان آشنائی دارید؟	14- 4- 4
94	جدول سوال ۱۴: تا چه حد با مفهوم عارضههای طبیعی در محیط زیست آشنائی دارید؟	14-7-4
۶۵	جدول سوال ۱۵ : فرسایش خاک چقدر در تخریب زمین و طبیعت نقش دارد؟	10-7-4
99	جدول سوال ۱۶: مخاطرات و بلاهای طبیعی چقدر در کاهش پایداری محیط زیست نقش دارند؟	18-7-4
۶٧	جدول سوال۱۷: حفظ میراث ملی در محیط زیست را چقدر دارای ارزش میدانید؟	14-7-4

۶۸	جدول سوال ۱۸: درباره پدیده وارونگی هوا چقدر اطلاعات دارید؟	11-4-4
99	جدول سوال ۱۹: با توجه به امکانات زیست بوم ها و مناطق عشایری چقدر شیوه آموزش محیط	1-4-4
	زیست در محیط های ییلاقی را مناسب می دانید؟	
٧٠	جدول سوال ۲۰: با توجه به امکانات زیست بوم و مناطق عشایری تا چقدر شیوه آموزش محیط	Y-Y- 4
	زیست در مکان های قشلاقی را مناسب می دانید؟	
٧١	جدول سوال ۲۱: با توجه به امکانات زیست بوم و مناطق عشایری چقدر شیوه آموزش محیط	W- W- ¥
	زیست در محل میانبند مناسب است؟	
٧٢	جدول سوال ۲۲: در مناطق عشایری آموزش محیط زیست به شیوه مشارکتی را چقدر مناسب می	4-7- 4
	دانید؟	
٧٣	جدول سوال ۲۳ : آموزش محیط زیست به شیوه مختلط در محل چادرهای عشایری چقدر فراهم	۵-۳-۴
	است؟	
V *	جدول سوال ۲۴: استفاده از رسانههای تصویری و کلامی در آموزش محیط زیست تا چه حد	S-4-4
	موثرمی دانید؟	
٧٥	جدول سوال ۲۵: چقدر استفاده از شیوه سخنرانی همراه با کار عملی در اَموزش محیط زیست را	V- W- 4
	موثر می دانید؟	
٧۶	جدول سوال ۲۶: با توجه به شرایط بوم شناختی و شیوه معیشت کوچندگی تا چه حد آموزش	1-4-4
	مولفه حفظ و بهره برداری پایدار از مراتع را دارای اهمیت میدانید؟	
vv	جدول سوال ۲۷ : با توجه به شرایط بوم شناختی و شیوه معیشت کوچندگی تا چه حد آموزش	7-4-4
	شیوه های مناسب تعلیف دام را دارای اهمیت میدانید؟	

جدول سوال ۲۸: با توجه به شرایط بوم شناختی و شیوه معیشت کوچندگی تا چه حد آموزش در ٧٨ زمینه انجام کوچ سالم و کم خطر را دارای اهمیت می دانید؟ جدول سوال ۲۹: با توجه به شرایط بوم شناختی و شیوه معیشت کوچندگی تا حد اَموزش توسعه ٧٩ 4-4-4 مهارتهای یرواربندی دام را دارای اهمیت می دانید؟ جدول ال ۲۰۰ با توجه به شرایط بوم شناختی و شیوه معیشت کوچندگی تا چه حد آموزش قرق و 0-4-4 ٨٠ حفاظت از مراتع عشایر در حفظ محیط زیست موثر می دانید؟ جدول سوال ۳۱. با توجه به شرایط بوم شناختی و شیوه معیشت کوچندگی تا چه حد آموزش ۸١ 1-0-4 كاهش استفاده از سوخت هاى هيزمى داراى اهميت است؟ جدول سوال ۳۲٪ با توجه به شرایط بوم شناختی و شیوه معیشت کوچندگی تا چه حد آموزش ۸۲ 7-0-4 استفاده از تکنولوژی های انرژی جدید دارای اهمیت می دانید؟ جدول سوال ٣٣٪ با توجه به شرايط بوم شناختي و شيوه معيشت كوچندگي تا چه حد آموزش تأمين ۸۳ **7-0-4** نهاده های سالم تولید دارای اهمیت است؟ ۸۴ جدول سوال ۳۴ با توجه به شرایط بوم شناختی و شیوه معیشت کوچندگی تا چه حد آموزش تولید یاک و سالم درطبیعت دارای اهمیت است؟ ۸۵ جدول سطح دانش زیست محیطی عشایر کوچنده در چه حدی است؟ 1-8-4 جدول اهمیت شیوه های ترویج و آموزش محیط زیست برای توسعه پایدار عشایر تا چه حد است؟ 7-9-4 جدول ارتباط مولفه های آموزش محیط زیست با مولفه های کوچندگی چقدر است؟ 4-8-4 ۸٧ ۸٩ جدول انطباق آموزش موضوعات محيط زيست با شيوه كوچندگي چقدر است؟ 4-8-4 ٩. 1-4-4 جدول توزيع فراواني ودرصد افراد مورد مطالعه براساس جنسيت

91	جدول توزيع فراوانى ودرصد افراد مورد مطالعه براساس تحصيلات	Y- V- ¥
97	جدول توزيع فراوانى ودرصد افراد مورد مطالعه براساس رشته تحصيلى	Y-V-4
94	جدول توزیع فراوانی ودرصد افراد مورد مطالعه براساس جایگاه	4- V- 4
94	جدول سوال ۱: آیا آموزش محیط زیست بعنوان یک خلا و کمبود در برنامههای آموزش عشایر	1-1-4
	مطرح می باشد؟	
۹۵	جدول سوال ۲: آیا آموزش محیط زیست بعنوان یک راهبرد در توسعه پایدار جامعه عشایری اهمیت	Y-
	دارد؟	
98	جدول سوال ۳ : آیا تدوین برنامه آموزشی محیط زیست بر بهبود مراتع عشایری تاثیر دارد؟	4- √- 4
9٧	جدول سوال ۴: آیا انجام آموزشهای زیست محیطی با اهداف و استراتژی کوچ عشایر منطبق	4-7-4
	است؟	
٩٨	جدول سوال ۵: آیا آموزش محیط زیست با اهداف واستراتژی اسکان عشایری منطبق است؟	۵- ۸- ۴
99	جدول سوال ۶: آیا آموزش محیط زیست، فرآیند توسعه پایدار زیست بومهای عشایری را تسهیل	9-
	میکند؟	
١	جدول سوال ۷: آیا آموزش محیط زیست مشارکت عشایر را در برنامههای توسعه افزایش میدهد؟	V-
1.1	جدول سوال ۸: آیا ظرفیت انجام آموزش های زیست محیطی هم در ییلاق و هم قشلاق وجود	۸- ۸- ۴
	دارد؟	
1.7	جدول سوال ۹ : آیا انجام آموزشهای زیست محیطی به افزایش درآمد عشایر کمک	9-1-4
	م <i>ی کند</i> ؟	
1.4	جدول سوال ۱۰: آیا آموزش محیط زیست به رعایت تقویم کوچ کمک میکند؟	۱۰-۸-۴

1.4 ۴-۱۱-۸ جدول سوال ۱۱: آیا آموزش محیط زیست به مدیریت و تنظیم زمانبندی مناسب چرای دام کمک مي کند؟ 1.0 جدول سوال ۱۲: آیا آموزش محیط زیست وضعیت پوشش گیاهی مراتع را بهبود مىبخشد؟ 1.9 جدول سوال ۱۳: آیا آموزش محیط زیست در بهبود فعالیتهای گردشگری عشایری موثر است؟ ۱۳-۸-۴ جدول سوال ۱۴: آیا آموزش درزمینه زیست محیطی درتوسعه استفاده از فناوری های نوین در 1.4 14-1-4 مناطق عشایری موثر است؟ جدول سوال ۱۵: آیا آموزش به شیوه مهارتی و غیر رسمی را در بین عشایر موثر می دانید؟ 1.4 10-1-4 جدول سوال ۱۶: آیا چرای بی رویه با آموزشهای محیط زیستی در مراتع عشایری کنترل می شود؟ 1.9 18-1-4 جدول سوال ۱۷: اَیا اَموزش محیط زیست درافزایش کیفیت منابع تولید عشایری موثر 11. می دانید؟ 111 جدول سوال ۱۸: آیا آموزش محیط زیست در توسعه روشهای نوین دامداری برای عشایر موثر است؟ 117 جدول سوال ۱۹: آیا آموزش محیط زیست را در توسعه درختکاری در اراضی باغی عشایر موثر می دانىد؟ 114 جدول سوال ۲۰: آیا آموزش محیط زیست را بر بهبود تولیدات صنایع دستی و لبنی عشایر موثر می دانید؟ جدول سوال ۲۱: آیا آموزش محیط زیست را در ایجاد انگیزه و علاقه فرزندان عشایربرای ادامه 114 شیوه کو چندگی موثر می دانید؟

۴-۸-۲۲ جدول سوال ۲۲: آیا آموزش محیط زیست را در خانوارهای عشایری برای افزایش مسئولیت 110 زیست محیطی موثر می دانید؟ جدول سوال ۲۳ : آیا آموزش محیط زیست درانجام کوچ کم خطر و سالم در طبیعت موثر است؟ 118 جدول سوال ۲۴: آیا آموزشهای محیط زیست در توسعه دانش بومی عشایر 117 موثر است؟ جدول سوال ۲۵: آیا نیاز به ارائه آموزشهای مرتبط با محیط زیست برای همه خانوارهای عشایری 111 وجود دارد؟ جدول سوال ۲۶ : آیا زمینه استفاده از رسانه محلی در آموزش محیط زیستی برای عشایر کوچنده 119 وجود دارد؟ جدول سوال ۲۷ : آیا آموزش محیط زیست در توسعه فعالیتهای قرق منابع طبیعی عشایر تاثیر 17. دارد؟ ۴-۸-۲۸ جدول سوال ۲۸: آیا مدیریت بحرانهای طبیعی با آموزش محیط زیست در مناطق عشایری تسهیل 171 مىشود؟ ۲۹-۸-۴ جدول سوال ۲۹: آیا با توجه به شیوه زندگی کوچندگی و شرایط زیست بومهای عشایری؛ آموزش 177 به شیوه رسمی زمینه و کاربرد بیشتری دارد؟ ۴-۸-۴ جدول سوال ۳۰. آیا با توجه به شیوه زندگی کوچندگی و شرایط زیست بومهای عشایری آموزش 174 به شیوه غیررسمی زمینه و کاربرد بیشتری دارد؟ 174 ۴-۸-۳ جدول سوال ۳۱. با توجه به شیوه زندگی کوچندگی و شرایط زیست بومهای عشایری آموزش به شیوه ضمنی زمینه و کاربرد بیشتری دارد؟

170	جدول سوال ۳۲.آیا با توجه به شیوه زندگی کوچندگی و شرایط بوم شناختی و اکولوژیکی مناطق	٣٢- ٨- ۴
	عشایری جنبه اموزش درباره محیط زیست اهمیت بیشتری دارد؟	
179	جدول سوال ۱۳۳.آیا با توجه به شیوه زندگی کوچندگی و شرایط بوم شناختی و اکولوژیکی مناطق	WW- N- 4
	عشایری جنبه آموزش برای محیط زیست اهمیت بیشتری دارد؟	
177	جدول سوال ۳۴: آیا با توجه به شیوه زندگی کوچندگی و شرایط بوم شناختی و اکولوژیکی مناطق	74- N- 4
	عشایری جنبه آموزش از طریق محیط زیست اهمیت بیشتری دارد؟	
171	جدول نیاز به آموزش محیط زیست در زیست بوم های عشایر از دید گاه مسئولین تا چه اندازه	9-4
	است؟	
184	جدول درصدو توزيع فراوانى مشخصات پاسخ گويان پرسشنامه عشاير	1-0
144	جدول درصدو توزيع فراوانى مشخصات پاسخ گويان پرسشنامه مسئولان	۲-۵
18%	جدول نتایج کلی آماره های مربوط به پاسخگو یان	4-1-1
14.	جدول نتایج کلی آماره های مربوط به پاسخگو یان جدول نتایج کلی آماره های مربوط به پاسخگویان	4- 1- 1 4- V- 1

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان	شماره نمودار
١٨	نمودار گروه های سنی جمعیت عشایر در ییلاق	1 - 4
۲.	نمودار جمعیت زیست بوم های عشایر استان تهران قشلاق سرشماری ۱۳۸۷	۲-۲

This document was created with Win2PDF available at http://www.daneprairie.com. The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

دانشگاه پیام نور استان تهران - واحد ری دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته: آموزش محیط زیست

گروه :آموزش محیط زیست

مطالعه نیازهای آموزشی در زمینه محیط زیست برای توسعه یایدار عشایر کوچنده استان تهران

نویسنده : محمد بیرجندی

استاد راهنما: دكتر مريم لاريجاني

استاد مشاور: دكتر مهران فرج الهي

دی ماه ۱۳۹۰